

خدمات اجتماعی علمی و فرهنگی

فقیه بزرگ و نواندیش و مبتکر آیت‌الله‌العظمی حاج سید محمدرضا موسوی گلپایگانی در طول حیات طولانی و پرخیر و برکت خویش، سرمنشأ خدمات فراوانی در عرصهٔ اجتماعی و مذهبی و عام‌المنفعه گردیده است که فهرست برخی از آثار و باقیات‌الصالحات اجتماعی آن مرجع وارسته و نورانی شامل مدارس علمی، مساجد و حسینیه‌ها، مراکز درمانی و قرآنی و… آورده می‌شود:

- الف)مدارس علمی**

- مدرسه آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی**

این مدرسه بزرگ علمی و جدیدالتأسیس که اینک به‌نام آن مرجع عالی‌مقام و ربانی مزین و شهرت دارد، در زمینی به وسعت چهار هزار متر مربع و با زیربنای چهارده هزار متر مربع احداث گردیده است. این مدرسه دارای بخش‌های مختلف؛ شامل کتابخانه عمومی، دارالقرآن‌الکریم، گنجینه قرآن، کتابخانه اختصاصی دارالقرآن‌الکریم، مرکز کامپیوتری، مرکز معجم فقهی، و نیز به تعداد ۳۶ مدرس جهت برگزاری دروس سطح و خارج می‌باشد که هم‌اینگ یکی از مهمترین مراکز تدریس اساتید حوزه علمیه قم می‌باشد. در کنار مدرسه نمای بسیار زیبا مسجد با گنبد و گلدسته خوندمایی می‌کند که با هنرهای اسلامی تزیین یافته و جلوه‌ای خاص به فضای مدرسه داده است.

- مدرسه‌الامام‌المهدی علیه‌السلام**

این مدرسه که ساختمان آن دبیرستان تحت اختیار آموزش و پرورش قم بود، جهت برنامه‌های درسی طلاب حوزه علمیه قم خریداری شد. این مدرسه در زمینی به مساحت تقریبی دو هزار متر مربع در سال ۱۳۵۰ شمسی احداث گردید. ساختمان مدرسه دارای دو طبقه؛ شامل دوازده مدرس، سالن اجتماعات، کتابخانه، سالن کتابخانه، سالن غذاخوری و… در اختیار طلاب می‌باشد. حاج‌آقا مهدی گلپایگانی در نظر داشت، این مدرسه مرکز تدریس و جذب طلاب و دانشجویان خارج از کشور باشد که بعد از مدتی تحصیل در حوزه علمیه قم به کشورشان بازگردند و مشغول تبلیغ و ترویج معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام باشند.

- مدرسه ستیه قم**

این مدرسه علمیه با زمینی به مساحت ۵۰۰متر مربع در خیابان ۴۵ متری عمار یاسر میدان میرداماد و در جوار آقامتگاه و محل عبادت حضرت فاطمه معصومه علیها‌السلام واقع است.

- مدرسه علمیه علوی (قم)**

این مدرسه واقع در خیابان امام، کوچه ۵۴ (منوچهری) بازمینی به مساحت تقریبی یک هزار متر مربع می‌باشد.

- مدرسه علمیه حاج غضنفر قم**

مدرسه مذکور در زمینی به مساحت حدود ۴۰۰متر مربع و ۲۲ حجرة در دو طبقه در منطقه دور شهر مورد استفاده طلاب می‌باشد

- مدرسه علمیه حاج ملاصادق**

این مدرسه به مساحت تقریبی ۳۰۰۰متر مربع در ابتدای خیابان ۴۵ متری عمار یاسر احداث گردیده است و در اختیار طلاب قرار دارد. آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی با خرید منازل اطراف، مدرسه کوچک را علاوه بر احداث، بر توسعه آن افزود.

- مدرسه‌الوندیه قم**

این مدرسه در گذشته محل درس و بحث طلاب مبتدی پایه‌های اول و دوم بود.

متأسفانه در طرح توسعه خیابان مورد تخریب قرار گرفت.

- خوابگاه موسی‌بن جعفر علیه‌السلام قم**

این خوابگاه به مساحت یک هزار متر مربع و با ظرفیت بالغ بر یکصدنفر در خیابان انقلاب قم احداث گردیده است.

- خوابگاه جوادالاثمه علیه‌السلام هندی‌ها در قم**

این مدرسه جهت استفاده طلاب خارجی با ظرفیت ۵۰نفر و مساحت تقریبی ۵۰۰متر در محدوده بیت حضرت امام خمینیعلیه‌السلام در اختیار طلاب قرار دارد.

- مدرسه‌الامام‌المهدی علیه‌السلام گلپایگان**

این مدرسه دینی به مساحت دوازده هزار متر مربع در سه طبقه، دارای ۶۰ حجرة و ۱۰ مدرس بزرگ و با همه امکانات رفاهی در شهر گلپایگان احداث گردیده است.

- مجمع اسلامی جهانی در لندن**

- مدرسه‌امیرالمؤمنین علیه‌السلام در کویته پاکستان**

- مدرسه علمیه دخترانه فاطمة‌الزهرا علیها‌السلام در کویته پاکستان**

- مدرسه آیت‌الله حکیم در راولپندی هند**

- مدینة‌الزهرا علیه‌السلام در لبنان**
- مدرسه‌الامام‌المهدی علیه‌السلام اراک.**

مدارس از دیدگاه بزرگان

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در مناسبت‌های مختلف در مورد مدارس و شیوه‌های نوین آموزشی، بیاناتی گفته‌اند؛ از جمله در تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۳۰ در جمع اساتید، فضلاء و روحانیون حوزه علمیه قم گفتند: «من بارها به دوستان گفتم: نوی این شهر قم و حوزه قم، اول مدرسه‌ای که با صورت برنامه‌ای درست شد، مدرسه حضرت آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی بود.»

و نیز فرمودند:

«این را من عرض بکنم که در همین حوزه قم، مبتکر مدارس برنامه‌ای، یکی از فقهای معروف منحصر در امر فقهات بود؛ یعنی مرحوم آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی، اصلاً مدرسه برنامه‌ریزی‌شده در حوزه قم، تأسیس آقای گلپایگانی است… مرحوم آقای بهشتی و دیگران مدرسه حقانی را از روی مدرسه آقای گلپایگانی درست کردند. در واقع مرحوم آقای بهشتی و بعضی دیگر از مدرسین آنجا بودند. بعد بیرون آمدند و خودشان مدرسه حقانی را بنیان‌گذاری کردند. مدرسه آقای گلپایگانی، قدیمی‌ترین مدرسه برنامه‌ریزی‌شده در حوزه است. آقای گلپایگانی یک فقیه متبحر متخصص در کار فقهات و پای‌بند به مسائل فقهات نترسید از اینکه یک برنامه نویی را در امر آموزش اجرا کند؛ البته ایشان نوآوری‌های دیگری هم داشتند. اول جایی که در حوزه این مسائل رایانه‌ای و این‌ها را راه انداخت. دستگاه آقای گلپایگانی بود که بعد البته رواج بیشتری پیدا کرد.

- (ب) مراکز درمانی**

- بیمارستان آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی در قم**

این بیمارستان از معروف‌ترین بیمارستان‌های قم

- مدرسه آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی / قم**

از مسجد کنونی، به امر مبارک امام حسن عسکری علیه‌السلام و بنا بر مشهور توسط وکیل خاص ایشان، جناب احمدبن اسحاق اشعری قمی در قرن سوم هجری احداث شده است.

آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی با خرید هفت هزار و پانصد متر از زمین‌های سمت قبله، به بازسازی و توسعه آن می‌پردازد تا مسجد جواب‌گوی نمازگزاران و معتکفان باشد. اما پس از ارتحال معظم‌له طرح توسعه این مسجد با اشراف کامل آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی تکمیل گردید و در حال حاضر شبستان اصلی این طرح جدید ۲۹۰۰متر در طبقه همکف قرار دارد و گنجایش ۱۹۵۰ نفر نمازگزار را دارد. این شبستان از یک و نیم طبقه با مساحت ۷۰۰متر مربع و گنجایش ۴۵۰نمازگزار برخوردار است. کتابت تمام قرآن کریم با کاشی معرق و خطاطی زیبا از خصوصیات مهم این بنای عظیم است. در قسمت فوقانی شبستان اصلی، گنبد نسبتاً بزرگی با دهانه ۲۷متر و ارتفاع ۳۵متر می‌باشد و دو گلدسته با بلندی ۹۵متر نیز، به شکوه خاص این بنا افزوده است. شبستان دوم در طبقه زیرین شامل ۲۷۰۰متر و با یک و نیم طبقه با مساحت ۱۶۰۰متر مربع بوده و پذیرای ۱۸۰۰ نمازگزار می‌باشد. در پشت محراب نیز، بنایی هفت طبقه ساخته شده که در دو طبقه آن کتابخانه بزردان و خواهران و در پنج طبقه دیگر، بخش اداری، سالن غذاخوری و تأسیسات مسجد قرار دارد و طبقه تحتانی این مسجد نیز، به نمایشگاه و کارهای فرهنگی اختصاص دارد. در این بنای جدید همچنین ۱۸۰ سرویس بهداشتی و حمام ساخته شده است.

- حسینیه‌گوگد**

آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی با فروش زمین‌های کشاورزی در آن منطقه، در کنار مسجد جامع، حسینیه‌ای را احداث کردند و مرمت و بازسازی مسجد جامع و بسیاری از حسینیه‌ها و مساجد آن دیار را بر عهده گرفتند.

- حسینیه نجفی‌ها در قم**

- (د) تأسیس دارالقرآن‌الکریم**

به دنبال سخنان ناصواب و تهمت‌های ناروای علمای عامه مبنی بر غفلت جامعه شیعیان نسبت به نقل اکبر؛ یعنی قرآن در کنار اهتمام به ترویج عترت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، مرجع عالی‌قدر جهان تشیع آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی را بر آن داشت تا مرکز دارالقرآن‌الکریم را در پایگاه جهان تشیع حوزه علمیه قم تأسیس نمایند. ایشان با تأسیس این مرکز ارزشمند قرآنی و جذب محققان و پژوهشگران و آشنا کردن آنها با معارف قرآن و اهتمام به قرآن عزیز و نشر علوم مربوط به آن، در یک سطح عالی و گسترده، مسلمانان را بیش از پیش به قرآن کریم متوجه و علاقه‌مند نمایند. و مسلمانان را در سایه اهتمام به قرآن و عمل به دستورات آن، به سعادت ابدی و واقعی برساند تا مجد و عظمت دیرینه خود را باز یابند. آیت‌الله‌عظمی گلپایگانی در این راه مجاهدت فراوانی نمود و با کارهای قرآنی، مایه مجد و عظمت و سرفرازی جامعه شیعی گردید که به بخشی از خدمات قرآنی آن بزرگوار اشاره می‌شود:

- تشکیل دارالقرآن‌الکریم**

در سال ۱۳۵۰ش به امر آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی و به‌همت بلند مرحوم حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمهدی گلپایگانی دارالقرآن تشکیل گردید ابتدا آموزش قرآن در مدت ۳۰ ساعت برای دانش‌آموزان در تعطیلات مدارس در تابستان در کلیه مساجد و تکایا آغاز گردید و پس چاپ قرآن کریم و شیوه بسیار زیبا و با امضای حوزه علمیه قم و ارسال آن برای شخصیت‌های کشورهای اسلاهی و مخصوصاً در ایام حج که اثبات کند، قرآن شیعه مورد تحریف قرار نگرفته است.

- دارالقرآن‌الکریم**

مرکز دارالقرآن‌الکریم به امر آن مرجع فقید و به‌همت آقازاده ایشان، مرحوم حجت‌الاسلام والمسلمین حاج‌آقامهدی در سال ۱۳۵۲ش در خیابان صفائیه تأسیس گردید و فعالیت رسمی خود را با کار چاپ و نشر قرآن مجید آغاز کرد که هم‌اکنون نیز تداوم دارد.

البته مرحوم حجت‌الاسلام والمسلمین حاج آقا مهدی گلپایگانی خدمات اجتماعی و فرهنگی متعددی انجام داده‌اند که به برخی از آن موارد اشاره می‌شود.

مؤسسه هایی که ساخت و مدیریت آن به دست ایشان و تحت اشراف آیت الله العظمی گلپایگانی علیه‌السلام بود، مثل بیمارستان، دارالقرآن‌الکریم، مدارس علمیه، قبرستان و بقع و مؤسسه خبریه حضرت ولی عصر علیه‌السلام مجمع اسلامی جهانی لندن، مرکز فرهنگی الزهرا علیها‌السلام در لبنان و….

مجمع اسلامی جهانی، یکی از مهمترین مراکز اسلامی در خارج کشور به حساب می آید. به دنبال درخواست مسلمانان اروپا از مرجعیت شیعه و ضرورت وجود یک مرکز فرهنگی شیعی در اروپا، آیت الله العظمی گلپایگانی علیه‌السلام با مطالعه و بررسی اوضاع سیاسی، اجتماعی و مذهبی مسلمانان، خصوصاً شیعیان در اروپا، کشور انگلستان و شهر لندن را برای تأسیس این مرکز انتخاب می کند. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و احیاء واقامه نماز جمعه در جوامع اسلامی، نماز جمعه شیعیان لندن در این مکان برگزار شد و تا امروز هم این سنت حسنه پابرجاست.

یکی دیگر از فعالیت های فرهنگی و اجتماعی آن مرحوم، تأسیس مرکز فرهنگی الزهرا علیها‌السلام لبنان می باشد. در یک حرکت انسان دوستانه، ایشان از طرف پدر بزرگوار خود عازم لبنان شد تا از نزدیک، مشکلات آنها را بررسی و جهت رفع آن اقدام کند.

در این راستا یک مجتمع عظیم در در بیروت خریداری و

- ویژه‌نامه فقیهه آگاه و دیده‌بان مذهب**

به نام مبارک حضرت زهرا علیها‌السلام نامگذاری می کند. این مرکز، مشتمل بود بر بیمارستان، مدرسه، دار الایام و یک کانون تبلیغات اسلامی این مرکز را با همکاری امام موسی صدر ره‌تیه و راه اندازی می نماید و مسئولیت اداره آن را به امر پدر به امام موسی صدر می سپارند.

- فعالیت‌های دارالقرآن‌الکریم**

این مرکز قرآنی از بدو تأسیس تاکنون خدمات ارزشمندی را به جامعه مسلمین ارائه نموده است که مهمترین آنها عبارت است از:

الف) چاپ قرآن کریم؛

ب) منشورات دارالقرآن‌الکریم: این مرکز قرآنی علاوه بر چاپ قرآن، به چاپ ده‌ها اثر علمی و تحقیقی نیز مبادرت ورزیده است؛

ج) برگزاری کنفرانس‌های مهم علمی و قرآنی با حضور محققان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی؛

د) اقدامات فرهنگی: این مرکز اقدام به چاپ و نشر دو مجله ارزشمند قرآنی به‌نام‌های رساله‌القرآن که به زبان عربی چاپ می‌شود و مجله پیام قرآن به زبان فارسی است که مجلات، مورد توجه و استقبال مجامع علمی اعم از حوزوی و دانشگاهی قرار گرفت؛

هـ) حضور در نمایشگاه کتاب.

- (هـ) کتابخانه آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی**

یکی از مهمترین خدمات دینی و اجتماعی و فرهنگی آن عالم ربانی، تأسیس کتابخانه‌ای عظیم است که در تاریخ ۱۳ رجب ۱۴۱۳ ق برابر با ۱۵۱۷ش ماه ۱۳۷۱ش افتتاح گردیده و در اختیار طلاب و پژوهشگران قرار گرفت. این کتابخانه عظیم به مساحت بالغ بر ۲۰۰۰متر مربع در طبقه تحتانی مدرسه بزرگ معظم‌له واقع شده است و از لحاظ موقعیت در بافت شهری در فاصله بسیار کم با حرم مطهر حضرت معصومه علیها‌السلام مدرسه فیضیه، دارالشفا و دیگر مراکز دینی و فرهنگی شهر مقدس قم قرار دارد. کتابخانه دارای بخش‌های عمومی، ویژه محققین، مرجع، نشریات، امانی و نسخ خطی با ویژگی‌های مخصوص به خود، دارای هزاران کتاب می‌باشد. هسته اصلی کتابخانه را کتاب‌های شخصی آن فقیه راحل تشکیل می‌دهد و به دنبال آن، کتب اهدایی افراد خیر و نیکوکار و کتب نفیس چاپی و خطی از سوی علمای حوزه و اساتید دانشگاه و خرید از ناشران مختلف است که در اختیار کتابخانه قرار می‌دهند.

- نسخ خطی و قدیمی**

کتابخانه آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی دارای مخازان و منابع غنی و ارزشمند و نفیس می‌باشد که یکی از مهمترین آن، مخزن و منبع نسخ خطی است. مخزن عظیم کتابخانه حاصل خون دل و نتیجه عمر دانشمندان بزرگ اسلام است که امروزه در اختیار ماست. مجموعه‌ای از معارف و علوم و فنون، نکات دقیق فقهی فقها، ذوق سرشار خطاطان، هنر هنرمندان تذهیب و تشعیر، علم و دانش و تجربه دانشمندان مسلمان ایران است که هر یک برهان قاطع و دلیل محکمی بر عظمت فرهنگ، علوم، تمدن، تصنیف و تألیف بوده و گنجینه‌ای از کتب پس نفیس که برخی از آنها به‌راستی کمیاب؛ بلکه نایاب و منحصربه‌فرد می‌باشد. در بخش مخطوطات و نفایس چاپی کتابخانه، ۱۴۰۱۷ نسخه خطی از جمله صفحاتی از کلام‌الله مجید روی پوست از قرن دوم و به خط کوفی، خطیه بدون نقطه و اعراب از امام علی علیه‌السلام، تفاسیر و کتب فقهی، طبی، ریاضی، نجوم و هیئت، علوم غریبه و… از قرن پنجم به بعد که مزین به خطوط علمای بزرگ همچون شهید اول، علاقه حلی، شیخ بهایی، مجلسی اول و دوم و دیگر دانشمندان بزرگ ایران اسلامی و نسخ اصل به خط مؤلفان آنها و اجازات به خطوط مجتهدان متقدم و متأخر در این گنجینه کم نیست که به زبان‌های عربی، فارسی، عبری، اردو، کردی، ترکی و… و لهجه‌های محلی با خطوط و رموز حکما، فلاسفه و ریاضیدانان به رشته تحریر درآمده است و به‌شکلی زیبا رده‌بندی شده و در هوای مناسب و استاندارد برای استفاده محققان و نسل آینده، محافظت و نگهداری می‌شود. این مجموعه عظیم و نفیس کمیاب و نایاب کتابخانه، سال‌ها در زیرزمینی فاقد هرگونه استاندارد‌های لازم حفاظتی و امنیتی نگهداری می‌شد که بارها کتاب‌ها را دچار مخاطراتی نمود.

یکی از مهمترین اقدامات در این دوره، بهسازی و و ضعیف کتابخانه، ساخت یک فضای مناسب و امن و مجهز برای مجموعه نسخ خطی و از همه مهمتر انتقال آنها به مکان جدید کتابخانه بود که بحمدالله به‌صورت مناسبی به سرانجام رسید. قبلاً فهرست ۲۳۷۰ نسخه خطی در سه جلد (جلد اول حجت‌الاسلام والمسلمین سیداحمد اشکوری و جلد دوم آیت‌الله استادی معرفی شده بود و در طبقه‌بندی جدید توسط آقای عرب‌زاده جلد چهارم در سال ۱۳۷۸ ش به‌وسیله دارالقرآن‌الکریم مجموعاً ۱۰۳۵۲ نسخه معرفی شد. پس از آن، تجدید فهرست کامل نسخه‌های خطی کتابخانه در ۹ جلد(۸ جلد و جلد فهراس ضمیمه) در سال ۱۳۸۸به‌همت جمعی از نسخه‌شناسان معروف ایران دنبال شد و توسط مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد شورای اسلاهی چاپ و منتشر شد. با توجه به تحقیقات در حال انجام بر روی نسخه‌ها و تفکیک ضمایم آنها، جهت تبدیل تصاویر نسخ به نسخه pdf و همچنین حذف نسخ امانی حجازی‌ها، از فهرست ۹ جلدی کار تصحیح و به‌روزرسانی اطلاعات فهرست تفصیلی مذکور، به‌همت کارشناسان کتابخانه از سال ۱۳۹۸ در دستور کار قرار گرفته است که به یاری خداوند به‌زودی منتشر خواهد شد.

- بانک اطلاعات دیجیتال**

در جهت بهره‌برداری محققین و پژوهشگران از نرم‌افزارهای کاربردی تولیدشده مراکز و نهادهای معتبر علمی در عرصه وب و فضای مجازی، بخش مستقل با حدود ۱۳ سیستم رایانه تجهیز و آماده بهره‌برداری است.

– مخزن منابع چاپ سنگی و سربی حدود ۶ هزار جلد کتاب؛

– مخزن نشریات، مجلات و روزنامه‌ها، با حدود ۴۵۰ عنوان؛

– مخزن منابع لاتین و کتب خاص با حدود ۶ هزار جلد کتاب.

در بخش انتهای تالار علوم قرآن و تفسیر، یک مخزن مستقل ویژه منابع خاص با وسعتی حدود ۱۵۰ متر مربع وجود دارد. کتابخانه مذکور علاوه بر مخازن و منابع یادشده، دارای منابع عمومی، امانی، تالار مطالعه محققین، عمومی، طلاب و دانشجویان، بانک اطلاعات و بخش‌های مشاوره علمی و پژوهشی، مرمت و صحافی و… می‌باشد.

ادامه در صفحه بعد.